

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Розкрито основні аспекти здійснення державного регулювання використання об'єктів інтелектуальної власності (ІВ) суб'єктами господарювання. Проаналізовано основні засади діяльності органів державної влади щодо охорони та захисту прав ІВ. Визначено проблеми здійснення державного регулювання.

Раскрыты основные аспекты осуществления государственного регулирования использования объектов интеллектуальной собственности (ИС) субъектами хозяйствования. Проанализированы основные принципы деятельности органов государственной власти по охране и защите прав ИС. Определены проблемы осуществления государственного регулирования.

The main state regulation's aspects of intellectual property (IP) using by entities was explained in this article. The basic principles of IP rights' state security, regulation and protection was analyzed.

Постановка проблеми. Однією із основних умов успішного розвитку держави сьогодні є не вигідне географічне положення, не володіння певними природними запасами і навіть не існування потужного промислового комплексу на її території, а володіння фундаментальними науковими знаннями. У зв'язку з цим відомо, що деякі промислово розвинені країни обмежують експорт високотехнологічними товарами, чи продукцією, що містить ноу-хау, а ряд країн, що раніше майже не володіли науково-дослідним потенціалом, сьогодні розвивають його досить швидкими темпами. В цьому аспекті державний захист інтелектуальної власності має розвиватися симетрично до швидкого розвитку галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню цієї проблематики приділяють значну увагу вітчизняні та зарубіжні дослідники. Інтелектуальна власність та її захист, зокрема, розглядалися як об'єкт державного регулювання такими вченими, як: І. Близнець, Н. Дригваль, Г. Запорожець, Н. Можарівська, М. Паладій, А. Селезнев, С. Сопотян, О. Юрченко та ін. Незважаючи на інтерес до проблеми з боку вітчизняних та зарубіжних учених, тема державного регулювання захисту інтелектуальної власності залишається недостатньо розкритою.

Мета статті – обґрунтувати необхідність державного регулювання у сфері захисту інтелектуальної власності та визначити теоретичне підґрунтя для функціонування механізмів державного регулювання в зазначеній сфері.

Виклад основного матеріалу. Актуальність питання врегулювання прав охорони інтелектуальної власності в Україні, перш за все пов'язана з тим, що сьогодні вже існують і продовжують створюватися велика

кількість різноманітних інститутів, союзів, фондаций вчених у сфері розвитку інтелектуальної власності. В цілому, законодавство в сфері інтелектуальної власності прагне захистити інтереси авторів та інших творців інтелектуальних товарів і послуг шляхом надання їм певних визначених, обмежених у часі прав, що дозволяють контролювати використання їхньої творчої діяльності. Причому ці права стосуються не матеріального об'єкта, в якому може бути втілений результат творчої праці, а продукту діяльності людського розуму як такого.

Інтелектуальна власність, що охороняється зараз у більшості країн світу, в сучасних умовах є одним з наймогутніших стимуляторів прогресу в усіх галузях розвитку суспільства. Необхідним елементом соціально-економічного прогресу держави є наявність сучасної, міжнародно-визнаної системи охорони об'єктів інтелектуальної власності.

Для багатьох країн державний захист інтелектуальної власності є одним із пріоритетних напрямів державної політики. Головними причинами необхідності захисту інтелектуальної власності на державному рівні є:

– сприяння інноваційному (на відміну від імітаційного) розвитку держави, що є передумовою економічного зростання. Нагальна необхідність ефективного захисту інтелектуальної власності для України зумовлена обраною нею стратегією побудови цивілізованих ринкових відносин, забезпеченням соціальної орієнтації економіки та інноваційного соціально-економічного розвитку, що має спиратися, насамперед, на активізацію власного інтелектуального потенціалу [3, с. 34];

– сприяння розвитку творчого потенціалу суспільства. Якщо митець або винахідник отримує за створені ним об'єкти авторського права гідну винагороду, то він не буде шукати альтернативних шляхів отримання матеріальних благ та зможе зосередитися на творчості та інноваційних пошуках. Без належного захисту інтелектуальної власності в суб'єктів відсутні стимули до інтелектуального розвитку, що може призвести до деградації суспільства.

Слід зазначити, що терміни “захист” та “охорона” у прив'язці до інтелектуальної власності не є синонімами, їх не можна ототожнювати. Ці два поняття співіснують у системі відносин інтелектуальної власності, на нормативно-правовому рівні та в наукових розробках. Наприклад, у таких офіційних документах, як Програма розвитку державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні на 2010–2014 рр., Концепція розвитку державної системи правової охорони інтелектуальної власності на 2009–2014 рр., йдеться про правову охорону інтелектуальної власності, водночас, у ст. 54 Конституції України згадується саме захист інтелектуальної власності (зокрема, там вказано, що громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів).

Як зазначають відомі українські науковці В.Д. Базилевич та В.В. Ільїн, “необхідно розрізняти: охорону прав інтелектуальної власності – встановлення системи правових норм, що регулюють відносини з приводу створення й використання об’єктів інтелектуальної власності; захист прав інтелектуальної власності – сукупність заходів, спрямованих на визнання та відновлення прав інтелектуальної власності у випадку їх порушення” [1, с. 126].

Сама по собі законодавча база не гарантує захисту прав, вона лише створює основу для її реалізації, правозастосування є ключовим показником ефективності системи захисту. Як зазначає Н.П. Дригваль, “...законодавство само по собі не є кінцевою метою, а лише важливою частиною структури функціонування інтелектуальної власності. Законодавство потребує практичного застосування, а для цього необхідними є відповідні адміністративні механізми та процедури, тобто оптимальне і конструктивне державне управління” [1, с. 119–130].

На жаль, у нашій державі ще не склалося достатнього розуміння цієї ситуації. На сьогодні першорядне значення має впорядкування законодавства відповідно до вимог міжнародних стандартів. Цей процес здебільшого проходить успішно, але правореалізація значно відстає від нього, а право інтелектуальної власності залишається тим самим “законом на папері”.

Вважається, що захист прав інтелектуальної власності – це прерогатива суб’єктів інтелектуальної власності, тобто тих, хто володіє майновими й немайновими правами на інтелектуальний продукт (об’єкт інтелектуальної власності), оскільки права інтелектуальної власності є приватними правами.

Державне регулювання захисту інтелектуальної власності повинно розвиватися в таких двох основних напрямках [2, с. 85]:

1. Створення організаційно-правової бази захисту інтелектуальної власності, що передбачає створення та організаційну оптимізацію відповідної інфраструктури державних органів у сфері захисту інтелектуальної власності. Важливе значення в цьому аспекті має узгодження координаційних зв’язків між цими органами, розмежування повноважень між органами з метою уникнення їх дублювання.

2. Налагодження функціонування державних органів захисту інтелектуальної власності. Інфраструктура має відповідати існуючим відносинам інтелектуальної власності та давати суб’єктам інтелектуальної власності можливості для захисту своїх прав.

Робота органів захисту інтелектуальної власності повинна, зокрема, передбачати зручність та доступність надання державних послуг для населення.

Варто зазначити, що недосконалість вітчизняного законодавства призводить до виникнення великої кількості невирішених питань, врегулювання яких на сьогоднішній день неможливе, це пов’язано перш за

все із відсутністю спеціалізованих судових органів для вирішення суперечок щодо прав інтелектуальної власності (рис. 1).

Рис. 1. Державна система правової охорони і захисту прав інтелектуальної власності [4, с. 39];

Можна виділити наступні основні проблеми, пов'язані з державним регулюванням захисту прав інтелектуальної власності:

– відсутність нормативно-правового забезпечення розвитку фрайчазингу, ефективної охорони торговельних марок, фірмових найменувань, раціоналізаторських пропозицій, порід тварин; охорони фольклору, народних художніх промислів, а також наявність численних прогалин в антимонопольному законодавстві [4, с. 41–42];

– диспропорція між кількістю високоякісних і високотехнологічних продуктів інтелектуальної праці, що необхідні для інноваційного розвитку виробництва і підвищення конкурентоспроможності продукції, і потребою в них. Також треба зазначити, що існує велика частка інтелектуальних

продуктів, які не можуть знайти свого користувача (власника). І тому головне завдання держави – створити найсприятливіші умови для налагодження балансу між попитом і пропозицією інтелектуальних товарів у всіх галузях народного господарства України за допомогою створення активного дієвого ринку об'єктів ІВ;

– надзвичайно складний комплекс проблем, пов'язаний із пристосуванням структур захисту ІВ у глобальній мережі «Інтернет» (інформаційні потоки, комерційна діяльність, публікування наукової, технічної інформації, що пов'язана з авторськими правами). Влада повинна вживати своєчасних заходів для усунення відставання національної системи безпеки від розвитку новітніх інформаційних технологій;

– судді повинні отримувати належну спеціальну підготовку та мати досвід щодо ведення справ у цій специфічній сфері діяльності. Більш того, жоден з інститутів судової експертизи (ані науково-дослідні установи судової експертизи Міністерства юстиції України і Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України) не має у своєму штаті фахівців з ІВ, які б мали достатній досвід та кваліфікацію для проведення цього виду експертиз;

– створення підрозділів у РБУ з питань захисту прав ІВ підвищило б ефективність діяльності органів виконавчої влади із застосуванням перевірених світовою практикою заходів боротьби з порушенням прав ІВ;

– також потрібно наголосити на вирішенні питання більш повного бюджетного фінансування (як, наприклад, у США та країнах ЄС) державних підприємств, що входять до складу Державного департаменту ІВ.

Висновки. Результати інтелектуальної діяльності потрібні для розвитку науки, культури, удосконалення освіти та інших сфер суспільної діяльності.

Без встановлення державою відповідних механізмів захисту інтелектуальної власності розвиток цього суспільного інституту є неможливим. Захист інтелектуальної власності повинен розвиватися в співвідношенні з охороною інтелектуальної власності та в її рамках.

Органи влади повинні координувати свою роботу з оглядом на новітні технології, що можуть забезпечити належний рівень адаптації українських державних і недержавних організацій до належного контролю над об'єктами ІВ як на макро- (державна), так і на макрорівні (діяльність окремих суб'єктів господарювання) та дозволить достойне входження України до світового співтовариства.

Ми вважаємо, що дієве і зважене державне регулювання системи ІВ повинно стати одним із пріоритетних напрямів розвитку нашої країни.

Використані джерела інформації:

1. Потехіна В. О. Інтелектуальна власність : навч. посібник / В. О. Потехіна. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 414 с.
2. Сляднева Г.О. Право інтелектуальної власності / Сляднева Г.О. – О. Фенікс, 2009, с. 41-50.

3. Харитоновна О.І. Проблеми права інтелектуальної власності / Харитоновна О.І. - О. Фенікс, 2008. 272 с.
4. Череп А.В. Державне регулювання діяльності у сфері правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності / А.В. Череп // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2011 №1, с. 38-42.

Рецензент: Корецький М.Х., д.держ.упр., професор.

УДК 354.1

Тихонович В.В.,
здобувач Академії
муніципального управління

ПРОБЛЕМИ У ДІЯЛЬНОСТІ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Представлено проблеми у діяльності механізмів державного регулювання, з якими стикаються суб'єкти економічного співробітництва.

Представлены проблемы в деятельности механизмов государственного управления, с которыми сталкиваются субъекты экономического сотрудничества.

The public administration mechanisms' performance problems, with which foreign economic undertakings deal with, were analyzed.

Постановка проблеми. Майже кожний суб'єкт, який в тій чи іншій мірі бере участь в економічному співробітництві, стикається у своїй діяльності з далеко неідеальним функціонуванням механізмів державного управління в нашій державі. Це в свою чергу має негативний вплив на подальше бажання зазначеного суб'єкта співпрацювати з нашою державою в майбутньому. В економічному вимірі це призводить до втрат у вигляді отримання державним бюджетом податкових платежів, зменшення кількості робочих місць, погіршення соціального стану громадян в окремих регіонах тощо. Завданням сучасного державного управління є насамперед виявлення подібних проблем з їх подальшим вирішенням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні публікації та дослідження на зазначену тему відсутні.

Постановка завдання:

- Представлення представлення основних проблем в економічному співробітництві;
- Виявлення причини їх виникнення та пошук можливих шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Для виявлення проблем державного управління розвитку економічного співробітництва необхідно насамперед виявити суб'єкта, якому ці проблеми безпосередньо заважають. Враховуючи те, що економічне співробітництво є одним з типів «зовнішньоекономічних відносин», які в свою чергу є сукупністю